

Rapsikuoriaisen ennakoiva hallinta

Rapsikuoriainen (*Brassicogethes aeneus Fabricius*) on kiiltokuoriaisten (Nitidulidae) heimoon kuuluva n. 2 mm pitkä, kiiltävänmusta kuoriainen. Rapsikuoriaiset munivat öljykasvien kukkanuppuihin. Laji on yleinen tuholainen koko Euroopassa ja aiheuttaa tuhoa vuosittain ja laaja-alaisesti. Rapsikuoriainen on ollut Suomessa ongelmallisempi kevät- kuin syysöljykasveilla. Lämpiminä keväinä kuoriaiset voivat vioittaa syysöljykasvejakin merkittävästi. Rapsikuoriaisia voi tarkkailla keltaisilla vesiansoilla tai kasvustohavainnoinnilla ennen nappuvaihetta. Kynnysarvojen mukainen kemikaalinen torjunta erityyppisiä valmisteita vaihdellen vähentää resistenssiriskejä.

Rapsikuoriaisen tuntosarvien pää on nuijamainen. Kuva: Sari Himanen

Rapsikuoriainen talvehtii aikuisena maassa tai karikkeessa pellonreunoilla ja ympäröivillä alueilla. Edellisen vuoden runsas rapsikuoriaismäärä yleensä indikoi runsasta talvehtineiden kuoriaisten esiintymää alueella. Keväällä lämpötilan kohotessa rapsikuoriaiset aktivoituvat ruokailemaan kukkivien kasvien siitepölyllä. Rapsikuoriaisen lisääntymiskausi alkaa lämpötilan noustessa yli 12 asteeseen, jolloin ne hakeutuvat ristikkukaisille kasveille parittelemaan ja munimaan. Kuoriaiset voivat pysytellä talvehtimispaikkojensa tuntumassa tai liikkua jopa yli 10 kilometrin päähän talvehtimisalueestaan. Muninta jatkuu usean viikon ajan touko-kesäkuussa.

Vioitus

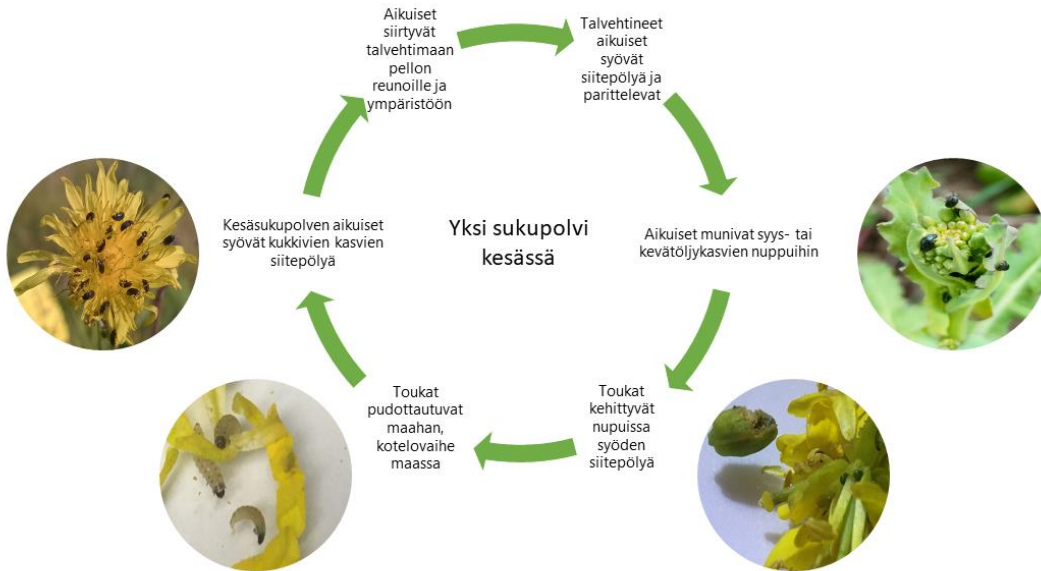
Rapsikuoriaiset purevat kukkanuppuihin reikiä, syövät heteitä ja munivat munansa nappuihin. Nupuissa kehittyvät toukat syövät siitepölyä, ja toisen toukkavaiheen 3–5 mm pituiset yksilöt on helppo havaita avautuvissa kukissa toukkaryhminä. Vioitus häiritsee kukintaa ja litujen muodostumista. Tämä näkyy kuivuneina nappuina, heikkona kukintana ja tyhjinä lituina. Vaikka sivuversoja voi muodostua runsaammin vioittuneessa kasvustossa, tuleentuminen on epätasaista. Vihreiden nappujen vioitus on haitallisinta ja heikentää pääverson satoa. Jos kuoriaiset saapuvat vasta kukintavaiheessa, on satovaikutus pieni.

Elinkierto

Rapsikuoriaisella on yksi sukupolvi vuodessa. Yksi rapsikuoriaisnaaras tuottaa keskimäärin 250 munaa ja munii muutaman munan kuhunkin nappuun. Munat kuoriutuvat muutamassa päivässä. Toukat kehittyvät nappujen sisällä siitepölyä syöden noin 5–10 päivän ajan. Toukkavaiheita rapsikuoriaisella on kaksi. Täysikasvuisina toukat pudottautuvat kukinnoista maahan koteloitumaan. Koteloista kuoriutuu aikuisia rapsikuoriaisia heinä-elokuussa. Ne käyttävät ravinnokseen kukkivien kasvien siitepölyä ja jäävät talvehtimaan elinalueelleen.

Rapsikuoriaisen toukat ovat vaaleita ja tummatäpläisiä. Niillä on ruskeanmusta pää ja kolme jalkaparia. Kuva: Sari Himanen

Rapsikuoriaisen elinkierro.

Luontaiset viholliset

Rapsikuoriaisen kantaa rajoittavat luontaisesti loispistiäiset, jotka ovat toukkien loispetoja. Euroopassa rapsikuoriaisella loisivia pistiäislajeja tunnetaan useita. Suomessa tunnetuimmat ovat rapsikuoriaispistiäinen ja rapsikuoriaisvainokainen. Yleispedot, kuten maakiitäjäiset ja hämähäkit, voivat saalistaa maahan pudottautuvia rapsikuoriaistoukkia.

Rapsikuoriaisen luontaisia vihollisia voidaan tukea välttämällä syyskyntöä öljykasvilohkoilla tai kylvämällä ristikukkaisia kasveja sisältäviä monimuotoisuuskaistoja. Monimuotoisuuskaistat tarjoavat isäntiä ja talvehtimisaikaa loispistiäisille sekä suojaa yleispedoille. Myös monipuolinen viljely, kuten seosviljely, voi tehostaa luontaista torjuntaa.

Loispistiäinen munii nupun sisällä olevaan rapsikuoriaisen toukkaan. Kuva: Sari Himanen

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Tietokortti on tuotettu "Tietotaitoa ennakoivaan kasvinsuojeluun Etelä-Savon maa- ja puutarhatiloille (ENSKA)" -hankkeessa. <https://www.luke.fi/fi/projektit/enska>

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024070159981>

Ennakoiva hallinta

- Kevät- ja syysöljykasvien jatkuva viljely samalla alueella ylläpitää rapsikuoriaiskantoja. Myös metsäinen ympäristö on rapsikuoriaiselle eduksi, sillä se tarjoaa talvehtimisaikaa lohkojen lähellä. Välivuodet öljykasvien viljelyssä ja 5-vuotinen alueellinen viljelykierto estävät lajin runsastumista.
- Öljykasvilohkojen sijoittaminen mahdollisimman kauas toisistaan auttaa rajoittamaan rapsikuoriaisvioletuksen etenemistä. Toisaalta suuri lohkokoko tai öljykasviala voi vähentää violetusta, sillä kuoriaiset hajaantuvat laajemmalle alalle kasvuston alttiissa vaiheessa.
- Rapsikuoriainen käyttää näkö- ja hajuaisteja isäntäkasvin löytämisessä. Ennen satokasvia lohkon reunoille tai läheisyyteen kylvetty houkutuskasvi kuten kevättrypsi, keltasinappi tai mustasinappi houkuttelee rapsikuoriaista vähentäen satokasvin violetusta.

Tarkkailun ja havaintojen kirjaamisen tukena voi käyttää LukeKasKas-palvelua: <https://lukekaskas.luke.fi/>

Rapsikuoriaisen luontaisia vihollisia, kuten loispistiäisiä ja yleispetoja, voidaan tukea monimuotoisuuskaistoilla ja keventämällä syysmuokkausta.

Lisätietoja

Sari Himanen, erikoistutkija, sari.himanen@luke.fi
Jarmo Ketola, tutkija, jarmo.ketola@luke.fi